

ПРИСЛІВ'Я І ПРИКАЗКИ ЯК ЗГУСТКИ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ В ІДІОСТИЛІ С. ВОРОБКЕВИЧА

Фраземний склад української мови формувався упродовж століть, акумулюючи в собі життєвий досвід народу. Фраземіка – одне з найбільш переконливих джерел пізнання як психології, так і моралі кожного народу [1, 94]. У цьому контексті сталі одиниці слугують невичерпними зображально-виражальними засобами для художніх текстів, адже насиченість мови фразеологічними одиницями робить її своєрідною, сповненою народною мудрістю.

Фраземний склад української мови постійно перебуває в полі зору науковців. Різномасштабному його аналізу свого часу присвятили праці не одне покоління українських мовознавців: семантика фразем привертала увагу Б. Ларіна, Л. Булаховського, М. Алефіренка, Ю. Прадіда та ін.; їхню стилістику вивчали Д. Баранник, Г. Їжакевич, В. Калашник, І. Гнатюк, О. Демська-Кульчицька та ін.; історію, становлення та етимологію фразем досліджували М. Демський, А. Івченко, М. Коломієць, Л. Скрипник та ін.; збирання і вивчення діалектної (народної, ареальної) фразеології цікавило Б. Ларіна, С. Бевзенка, Н. Бабиць, Л. Ткач, А. Івченка; народна фраземіка стала об'єктом багатьох кандидатських дисертацій (Г. Ступінська, Н. Коваленко, Р. Міняйло, М. Олійник, Н. Романюк, Л. Мельник, О. Майборода, О. Назаренко та ін.).

Провідною тенденцією сучасних досліджень є новий підхід до розгляду фразеологічних одиниць – це спроба проникнути в природу фразеологічного витвору як репрезентанта картини світу певного етносу (Н. Бабиць, О. Селіванова, О. Левченко, В. Ужченко, Д. Ужченко). У цьому контексті “фразеологізми є специфічними мовними формулами, картинками світу із закодованою інформацією про минуле, наших предків, їхній спосіб сприйняття світу та оцінку всього суцього; вони акумулюють культурні потенції народу, тільки йому притаманним способом маніфестують дух і неповторність ментальності нації” [7, 8].

Місце фразеологічних одиниць у системі образності та експресивності мови творів окремих майстрів слова з'ясували Л. Авксентьев, М. Богдан, Б. Боднар, В. Ужченко, В. Папіш, фраземіку в системі ідіостилю письменника досліджували Ю. Кохан, Л. Щербачук та ін. Фраземіка мови буковинських письменників у різних аспектах була об'єктом наукових студій Н. Бабиць, Н. Гуйванюк, Л. Ткач, Т. Свердан, Г. Кузь та ін.

Мета нашої статті – дослідити семантику прислів'їв і приказок у мові творів непересічної особистості в розвитку української культури на Буковині – Сидора (Ісидора, Ізидора) Воробкевича як одну з характерних ознак-маркерів його ідіостилю. У багатомірному таланті С. Воробкевича (літературні псевдоніми – Данило Млака, Демко Маковійчук, Семен Хрін, С. Волох, Морозенко, Іван Іванів з Кіцманя, Сирота з Буковини та ін.) поєдналися покликання самотнього поета, прозаїка, драматурга, композитора, фольклориста, педагога, громадсько-культурного діяча, редактора буковинських часописів і одночасно православного священника, викладача теологічного факультету Чернівецького університету. За сорок років невтомної праці на ниві просвіти, літературної діяльності й музики “він зробив надзвичайно багато, заклавши разом з Юрієм Федьковичем підвалини української національної культури на Буковині, духовного відродження українців краю” [4, 42] і є тим письменником, “котрому по Федьковичу загальнопризнаєся перше місце межі буковинськими письменниками” [5, 3].

За нашими спостереженнями, фраземний фонд мови творів С. Воробкевича надзвичайно різноманітний, зміст його невичерпно багатий. Надаючи художній мові письменника виразності, емоційності, фраземіка акумулює народну мудрість, багатовікові життєві спостереження буковинців, серед яких виріс і жив письменник. Твори митця багаті на вислови, що формулюють певну життєву закономірність, є широкими узагальненнями багатовікових спостережень народу, його суспільного досвіду.

Домінанту фраземіки становлять прислів'я та приказки, відмінність яких, на жаль, точно не встановлена [див. : 2, 524]. Так, у “Короткому словнику лінгвістичних термінів” за редакцією С. Єрмоленко подано таке тлумачення: “Прислів'я – стійкий народний вислів, який у стислій, влучній формі передає життєвий досвід, узагальнену думку, емоційну оцінку якогось явища. Близькою до прислів'їв є приказка” [3, 141], порівн.: “Приказка – близький до прислів'їв влучний, афористичний, іноді розмовний вислів” [3, 137]. Л. Скрипник, шукаючи переконливі критерії їхнього розмежування, доходить висновку: “у зв'язку з тим, що обидва жанри народно-розмовних фразеологічних одиниць усе-таки не мають чітко окреслених структурних ознак, не відзначаються різкою відмінністю у художньо-образному плані чи в лексичному складі, доводиться у багатьох випадках користуватися загальною формулою “прислів'я і приказки” [6, 38].

У нашій статті ми не розмежуємо прислів'я та приказки, а розглядаємо їх як маркер ідіостилю письменника на фраземному рівні.

Народні приказки і прислів'я – здебільшого своєрідна окраса і згусток думки-судження, емоційної насаги текстів. Ці фраземи вважаємо помітною окрасою і художніх текстів С. Воробкевича, за допомогою яких він зумів відтворити життєвий досвід народу, серед якого виріс та жив, – буковинців. У мові творів письменника зв'язок прислів'їв та приказок з народнорозмовним джерелом узагальнено конструкціями на зразок “сказано”, “як кажуть”, “як люди кажуть”, напр.: [Марійка:] *Преці сказано: хто любить ревне, жаліє певне* (III: 761); *Коли я ще парубочив, она вже під вінець рвала ся, а тепер радо і старому подружа не відмовила б : от як люде кажуть, для похилого плота і гнила вербова підпора увійде* (II: 335); [Павло:] *В ставі води аж надто, а в млинні не завізно, хоч кажуть люде: млиночок – божий дарочок* (III: 142). Іноді в контекстах письменник уживає фразему, використовуючи зауваження “кажуть у пословиці”, напр.: [Марійка:] *Кажуть у пословиці: чоловік і жінка – то найліпша спілка!* (III: 69).

Матеріал, дібраний із творів письменника, дає змогу простежити семантику прислів'їв та приказок і констатувати, що вони не лише узагальнюють мовний досвід буковинців, але й:

1) характеризують особу за різними ознаками, зокрема: за віком: *Леоніде, ти не сьогоднішній молодець, тобі і зараз не сором під вінець!* (II: 334); за почуттями: *Залюблений все одно що паний* (II: 115); за вдачею: *Яка вродила ся, така вдала ся* (III: 70); за характерними рисами поведінки: *Одним полиже, а другим оббреше* (III: 158); *Вміє додати кропу і петрушки до гидкої громадської юшки...* (III: 169); за вчинками: *Який Сава, така слава* (III: 49). Виокремлюємо прислів'я та приказки, що характеризують людину через зіставлення контрастних ознак: довгий / короткий: [Танасій:] *Довгий волос, та короткий розум* (III: 153); голосний / дурний: *Голосний як дзвін, а дурний як довбня* (II: 43); товстий / пустий: *Верба товста, та пуста* (II: 247); повний / пустий: [2-ий парубок:] *Повний колос гне ся, а пустий догори пне ся...* (II: 162).

У цій групі окремо варто назвати такі прислів'я та приказки, що стосуються конкретної групи осіб, об'єднаних за різними критеріями:

– за статтю: жінкам прислів'я і приказки дають такі характеристики: *У жінок сліз без ліку* (III: 153) – надмірна сентиментальність; *Бабські слова – пуста полова* (III: 154); *Мовчи жінко! Твоє діло – куделя* (III: 153) – балакучість; *Дівчина неповита дуже гордовита, а як молодиця, липне і до Гриця* (III: 156) – пиха, погорда; *Де чортови ума не стає, там бабу посилає* (III: 335); *Жінці засі у мужеві справи ся мішати, бо у жінки довгий волос, розум до порога* (I: 375) – нерозумність. Натомість чоловіка характеризують так: *Чоловік чим більше бачить, чим більше знає, то через решето і сито пролізе* (II: 170); – допитливість, винахідливість; *Мужик і до яснішого монарха дорогу найде* (III: 298) – уміння знайти вихід із будь-якої ситуації; *Чоловік без пригоди не живе* (III: 41) – здатність до непередбачуваних вчинків та дій; *Як волос сивіє, чоловік дуріє* (III: 331) – нерозумна поведінка в похилому віці;

– за сімейним станом: прислів'я і приказки дають характеристику подружжю: *Чоловік і жінка – то найліпша спілка* (III: 69); *Муж та жона – то одна сотона!* (III: 77) – кажуть про подружжя як одне ціле; *Макогін блудить, бо макітра рядить!* (III: 69) – образне перенесення: макогін – чоловік, макітра – жінка; за М. Номисом означає ‘погано там, де в сім'ї верховодить жінка, а не чоловік’ [8: 737];

– за етнічною ознакою: *Гуцул з крісом родить ся. А як ступить у ліс, завзятий, як біс* (III: 31); *Гуцул без кріса, без стрілецької охоти, як той орел без крил...* (III: 35) – характеризують гуцула як охочого до полювання;

– за родом діяльності: дають характеристику людині, що йде в найми: *Наймит служить і в ката, коби лиш добра плата* (III: 159) – найважливіше для наймита – заробіток; *Прошений слуга пса не варт...* (III: 160) – наймита не треба просити працювати; *Слуга лиш у свято дзвонить, а в буддень і в клепало не товкне...* (III: 158) – про ледачого наймита; дають характеристику керівникам: *Тому хліб не родить, бо такий пройдисвіт начальників робить!* (III: 153) – про нерозумних керівників; *До начальства широкі, а від начальства дуже вузькі ворота!* (III: 152) – про нетривкий статус керівника;

2) указують на соціальну та вікову нерівність між людьми: *Не для пастуха ніг мій високий поріг* (II: 291); *Що пан, то не Іван* (III: 330); *Мід медови не рівний* (III: 19); *Далеко куцо́му до зайця* (III: 49); *Де-ж вірлови до воробця* (II: 212); *Слуга слугою, газда газдою* (III: 157); *Що сурдут, то не сердак* (III: 149); *Горботка не до жупана* (III: 188); *Хлоп на столі, а пан під столом* (III: 298); *На мій сердак іньши люди вовну прями* (III: 149); *На мій сердак сукно в іньших ступах збилося* (III: 149);

3) закликають до високоморального способу життя:

– чесно працювати, не лінуватися: *Поможи, Боже, а ти не лінуй ся, небоже* (III: 63); *Боже поможи, а ти, небоже, не лежи* (II: 240); *Треба прями, аби рубем не трясти* (III: 63); *Лучше в*

наймах хліб заробляти, ніж тим кривавим грошем годувати ся (ІІІ: 15); *Де господар не ходить, там нивка не родить* (ІІІ: 189); *Тому не веде ся, кому Бог не помагає* (ІІІ: 190); *Праця не сором!* (ІІІ: 195); *Годен, не буде голоден* (ІІІ: 192);

– висміюють нерозумні, необґрунтовані вчинки та їхні наслідки: *Дула ся жаба, хотіла волом бути і луснула* (ІІІ: 162); *Де зла рахуба, там скоро беруть ся до чуба* (ІІІ: 204); *Ще крил не має, а вже високо літає* (ІІІ: 156); *Високо злітав, та дуже низько упав* (ІІІ: 189); *Не міг ликнути, замного вкусив і вдавив ся* (ІІІ: 204); *Ставив ся львом, а гине мухою* (ІІІ: 335); *Хто зі страху умирає, по тім свині дзвонять* (ІІІ: 57); *У хрін загриз ся, а не знає, що і морква є на світі* (ІІ: 171);

– застерігають від безперспективних спроб кардинально змінити вдачу і характер людини, ті психічні особливості, що виявляються в її діях, поведінці, повчають не вірити в ці зміни: *Вовк лиш волос міняє, та вдача єго все однакова* (ІІ: 82); *Вовка, як всі здорові знаєте, все до ліса тягне* (ІІ: 308); *Вовк шерсть міняє, а натуру ніколи* (ІІІ: 336); *Хоч kota бий, то все є ласий до сала. Така вже вовча натура, все лиш ягня драти* (ІІІ: 297);

– попереджають про можливу розплату за недобрі вчинки: *Не було ся хапати дурниці, а тепер зогниєш в темниці* (ІІІ: 47); *Катюзі по заслугі* (ІІІ: 47); *Поганому і погана честь* (ІІІ: 48); *І на гладкій дорозі Божа сила побе* (ІІІ: 53); *Бог не прутом карає* (ІІІ: 61); *Дер вовк візцю, но і вовкови не минуло ся* (ІІІ: 205); *Кого Бог карає, тому розум відбирає* (ІІІ: 191);

– засвідчують, що високоморальний спосіб життя має винагороду: *Хто терпен, тот спасен* (ІІ: 246); *Хто старий звичай шанує, той не бідує* (ІІІ: 170); *Доброму всюди панить* (ІІІ: 198);

– застерігають від пияцтва: *Пий та ума не пропий* (ІІІ: 26); *Хто по повній випиває, той в болоті спочиває* (ІІІ: 26); *Хміль – не вода, чоловікови біда* (ІІІ: 38); *Там не раз сварка, де та вража чарка* (ІІІ: 172); *Фляшка рота не має, не зрадить* (ІІІ: 326);

4) попереджають проплинність часу: *Нині рум'яні, а завтра зівялі* (ІІІ: 63); *Сьогодні чоловік, як той дуб, сильний і здоровий, а завтра вже недужий і від вітру валить ся* (ІІІ: 63); *Нинька жиєш, а завтра гниєш!* (ІІІ: 63). *Їж і пий, бо як помреть ся, то все минеть ся* (ІІ: 232); *Двацять літ не година* (ІІІ: 171); *Три роки не година* (ІІІ: 184); *Минули ся ті роки, що розпирали боки* (ІІ: 331); *Раз мати родила, раз і умирати* (ІІ: 96); закликають робити все вчасно: *Хапай, Петре, поки тепле* (ІІІ: 46); *Ходімо, заки лис коло куниці* (ІІІ: 46); *Куй залізо, закіль горяче* (ІІ: 53).

Окремо варто виділити прислів'я та приказки, у яких час є умовою для протікання певної дії, як-от: *І залізо стираєть ся* (ІІ: 175); *Лиш до часу постіл цілий* (ІІІ: 168); *І на дуді струни рвуть ся* (ІІІ: 168); *І вужеви жилце виривають* (ІІІ: 173); *Але збаном лиш до часу воду черпати; коли він розібе ся, все пропало* (ІІ: 310); *Доти збан воду носить, поки не зібе ся* (ІІ: 385); *Переїдає ся разовий хліб...* (ІІІ: 13); *Бритва остра, но і она з часом вищерблює ся* (ІІІ: 173).

Прислів'я і приказки у творах С. Воробкевича репрезентують відшліфовані віками характеристики вічних понять, як-от:

– правда і брехня: *Правда в світі ще не вмерла...* (ІІІ: 297); *Брехати не ціпом махати* (ІІ: 229); *Правда і в мори не втоне* (ІІІ: 49); *Правда кривду переважить* (ІІІ: 49); *Вже сім літ, як правди ніт!* (ІІІ: 49);

– бідність і багатство: *Кудрявий волос у щастю ве ся, а в нужді й розпуці на кусні січе ся* (ІІ: 213); *Там розкоші, де в мошениці гроші* (ІІІ: 40); *Добрий інтерес, коли повний черес!* (ІІІ: 37); *Гріш нікому не вадить* (ІІІ: 142);

– розум і дурість: *Що голова, то инший розум* (ІІ: 390); *Мудра була єго наука, та не лізла до голови без бука* (ІІ: 231); *Молодий розум за десять старих* (ІІІ: 45); *До всего діла голови треба* (ІІІ: 45).

Крім того, прислів'я та приказки в досліджуваних текстах узагальнюють людський життєвий досвід через уподібнення зі світом природи, зокрема: із тваринами: *Кітка із мишею довго ся не грає* (І: 375); *На то коня кують, щоб не спотикав ся* (ІІ: 368); *Куниця хитра, та все капкан мудрійший* (ІІІ: 174); *Як kota в дому нема, то мишам празник* (ІІІ: 302); *Де много псів, там заяцєви певна смерть* (ІІІ: 204); *Вовка пізнаш хоч у баранячій шкірі* (ІІІ: 50); із птахами: *Курка тому сьміє розгребує, щоби зерно найшла* (ІІ: 161); *Пізнати ворону по пірю* (ІІІ: 168); *Сам голуб в кіхті яструба влетів* (ІІІ: 311); з рослинами: *З тернини грушок не дїждати ся* (ІІ: 240); *Зі злої трави не було ще ніколи доброго сіна* (ІІІ: 49); з явищами природи: *Не було снігу та й не було слїду; настав сніг, став і слїд* (ІІІ: 49); *І на синє небо може наступити чорна хмара* (ІІІ: 151).

Спостережено, що прислів'я та приказки в мові творів С. Воробкевича виражають споконвічні закони, закономірності буття людини: *Хто не мав долі з-малку, той не мати ме до останку* (ІІІ: 68); *Чи співати-ме півень чи ні, а день все буде* (ІІ: 70); *Тиждень працєю, роби, а в неділю вбери ся* (ІІІ: 38); *Слези мертвого не збудять, а живому не поможуть* (ІІ: 328); *Не все правда, що світ говорить. Він на брехнях стоїть* (ІІІ: 8). Деякі прислів'я та приказки акумулюють перевірені часом спостереження щодо поєднання двох молодих людей у шлюб: *Судженого і конем не обїдеш* (ІІ: 54); *Не було добра, коли пішла бідна сирота за багатири* (ІІ: 212); *Хто рано одружить ся, той вік не натужить ся* (ІІ: 333); *Вірному коханю бог не противить ся* (ІІІ: 165).

Майстерне вплітання у тканину твору прислів'їв і приказок робить художню мову С. Воробкевича виразною та емоційною. Яскравою рисою ідіостилу письменника-буковинця є фраземи, емоційність яких підсилюють ритмічність та римування, як-от: *Наші діди не знали біди, а їх внуки знають лиш муки* (II: 101); *Тягни, кобило, хоч тобі не мило* (II: 44); *До чорта та худоба, коли жити не вподоба* (III: 9); *Голубець гукає, собі пари шукає* (III: 77); *Поки стара спече книші, а в діда не стане душі* (III: 45).

Отже, майстерне й різноманітне використання прислів'їв і приказок – одна з ідіостильових ознак художньої мови С. Воробкевича. Своєю виразністю та образністю вони надають мові творів митця національного колориту, емоційної наснаги, глибокозмістовно та сконденсовано відтворюючи розумово-мовленнєву творчість буковинців. Фраземний фонд творів письменника постає як система вироблених віками мовних конструкцій, що є невід'ємною частиною щоденного спілкування буковинців другої половини XIX ст., відображає їхні психічні, інтелектуальні, ідеологічні, релігійні, естетичні особливості мислення.

Примітки

Ілюстративний матеріал подаємо за виданням: *Твори Ісидора Воробкевича. – Львів : Вид-во товариства “Просвіта”: Т. 1 : Поезії / [авт. передм. Ю. Романчук]. – 1909. – 420 с.; Т. 2 : Оповідання. – 1911. – 412 с.; Т. 3 : Драматичні твори. – 1911. – 421 с. – (Руська письменність)*, зазначаючи в дужках номери тому та сторінки (цитуючи, дотримуємося правописної системи видання).

Список використаних джерел

1. Бабич Н. Д. Відображення у фразеології побуту і звичаїв буковинців / Надія Бабич // Матеріали III Міжнар. історико-краєзнавчої наук. конф., присв. 120-річчю заснування Чернівецького університету (Чернівці, 29 вересня – 1 жовтня 1995 р.) / ред. кол.: А. М. Круглашов (відп. ред.) та ін. – Чернівці : Рута, 1995. – С. 94–96.
2. Демський М. Т. Приказка / М. Т. Демський // Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 524.
3. Єрмоленко С. Я. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бабик, О. Г. Тодор / за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 223 с.
4. Никоненко П. М. Сидір Воробкевич: Життя і творчість / П. М. Никоненко, М. І. Юрійчук. – Чернівці : Рута, 2003. – 208 с.
5. Романчук Ю. Передмова / Ю. Романчук // Твори Ісидора Воробкевича. – Львів : Видавництво товариства “Просвіта”, 1909. – Т. 1. – С. 3.
6. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / відп. ред. Л. С. Паламарчук / Л. Г. Скрипник. – К. : Наук. думка, 1973. – 280 с.
7. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : навч. посібник / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с.
8. Українські приказки, прислів'я і таке інше / [укл. М. Номис; упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка]. – К. : Либідь, 1993. – 786 с. – (Літературні пам'ятки України).

Анотація. Стаття продовжує спостереження автора над ідіостилем видатного українського письменника Буковини С. І. Воробкевича. У статті розглянуто фраземне багатство як ознаку-маркер індивідуально-авторського стилю. Прислів'я і приказки в мові творів письменника узагальнюють багатовікові спостереження, життєвий досвід народу, серед якого він виріс і жив, виражають його ментальність і своєрідність.

Ключові слова: С. Воробкевич, ідіостиль, фразема, прислів'я і приказки.

Summary. The article continues the author's observations of idiostyle of the greatest Ukrainian Bukovinian writer S. Vorobkevych. Idiomatic wealth as a sign-marker of individually author' style is examined in the article.

Idiomatic structure of Ukrainian language was formed during ages, accumulating knowledge of people's life. Phrasemicon is one of the most convincing sources of psychology and moral cognition of every nation. In this context permanent units are subserving as inexhaustible descriptively expressive means for artistic texts, because language completeness by phraseology units makes it original, full of folk spirit.

Phraseological units are specific linguistic formulas, peculiar pictures of the world with the coded information about the pass, our ancestors, their way of the world perception and estimation of all existing things; they accumulate cultural potencies of people and demonstrate spirit and uniqueness of nation mentality in an exceptional way inherent to this people.

Skilful and various use of proverbs and sayings is one of idiostyle's indications of Sydir Vorobkevych's artistic language. Proverbs and sayings in the language of writer's works summarize centuries-old observations, life experience of people among which he grew and lived, express his mentality and originality. They give national colouring and emotional inspiration to the language of artist's works by its expressiveness and vividness, with deep content reproducing mental and speech creation of Bukovinian people. Idiomatic fund of writer's works appears as a system of ages elaborated linguistic constructions which are inalienable part of daily communication of Bukovinians of the second half of 19th century, it represents their psychical, intellectual, ideological, religious, aesthetic features of thinking.

Key words: *S. Vorobkevych, idiostyle, idiom, proverbs and sayings.*

Отримано: 24.02.2015 р.

УДК 811.161.2'373.611

Шевчук З.С.

СЛОВОТВІРНИЙ МІКРОКОМПОНЕНТ ЯК ЗАСІБ ПОРТРЕТНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЖІНКИ

Думка про те, що мова потребує антропоцентричного підходу до її вивчення, при якому людська особистість стає основою визначення предмета, завдань, методів, ціннісних орієнтацій сучасної науки, є однією з визначальних рис сучасного мовознавства [3, 3]. Загальна тенденція гуманізації наукового знання сприяла усвідомленню лінгвістами того, що аналіз мовних явищ та фактів не може бути об'єктивним, якщо не вийти за межі мови, якщо не звернутись до її творця і носія – людини (І. Бодуен де Куртене, В. фон Гумбольдт, О. Потебня, Е. Бенвеніст, Р. Будагов, Ю. Караулов, Н. Арутюнова, В. Постовалова).

Дослідження присутності людини у мові, розгляд категорії суб'єкта є, як правило, предметом вивчення різних напрямків сучасного мовознавства. Серед низки праць антропологічної парадигми лінгвоперсонологічні дослідження претендують на одне із центральних місць, а базові терміни «мовна особистість», «мовна свідомість», «мовний портрет» є складниками найбільш поширеного на сьогодні проблемного поля лінгвістики: співіснування понять в ієрархії «людина-мова».

Портрет [франц. *portrait*] – у лінгвістичному творі зображення зовнішнього вигляду людини, що є одним із засобів типізації образу [1, 367-368]. Він є центральним елементом усієї зображальної системи художніх образів, який розглядають у сучасній лінгвістиці при дослідженні художнього тексту через детальний аналіз лінгвістичних засобів та у зв'язку з теорією мовної комунікації (А. Бевзенко, Н. Бойко, М. Братусь, Л. Голоюх, Ю. Карпенко та ін.).

Великої уваги заслуговує словотвірний аспект у портретній характеристиці. Загалом кожна лексема, яка існує в мові, має своїх попередників, а саме: безпосередній попередник – це слово, від якого вона утворюється, опосередкований попередник – це слово, за зразком до якого вона утворюється [12, 163]. Отже, словотворення зароджується одночасно зі словами, базується на них і є засобом їх формування, тому відіграє чи не найважливішу роль при аналізі конкретної номінації на позначення того чи того явища, поняття, предмета, характеристики.

Деякі аспекти опису портретної характеристики жінки через засоби словотвору віддзеркалені у працях А. Нестеренко, О. Ситенко (аналізують демінутивні як один із засобів вираження емотивної оцінки у процесі формування мовної особистості жінки), Н. Грицик (частково описує функції і значення дієслівних префіксів у системі префіксального та префіксально-суфіксального словотвору для вербалізації деяких жіночих рис), О. Васильєва (характеризує загалом словотворчі засоби експресивності, зокрема іменників жіночого роду). Проте у них не сконцентровано увагу на ролі основних параметрів (соціальному, віковому, родинному та ін.); різних словотвірних компонентах як засобах емоційно-експресивного забарвлення при характеристиці жіночого портрета.

У корпусі морфемних засобів для портретної характеристики жінки найпродуктивнішими є афікси. Тому метою нашого дослідження є аналіз основних словотвірних мікрокомпонентів (суфіксів та префіксів) як засобів портретної характеристики жінки в сучасній жіночій прозі.

Для характеристики портретних рис жінки словотвірну продуктивність суфіксів спостерігаємо у вживанні іменників. Так, в аналізованих творах іменники на позначення зовнішності жінки є найбільш виразними носіями оцінного значення. Словотвірні типи із демінутивними суфіксами (-к-, -ок-) характеризуються найбільшою частотою вживання і передаються лексемами-соматизмами: «Срібні й руді голівки курсанток і охайні маківки чоловіків крутилися під нашими очима» [6, 63]; «Придивившись, Віорелія вздріла на лавочці під розлогим кущем ямину довгі засмагли жіночі